
ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

УДК 336:330.322

К. Є. Лавров, здобувач

**ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В НАПРЯМКУ
НАРОЩЕННЯ ОБСЯГІВ ІНВЕСТИЦІЙНИХ РЕСУРСІВ**

Анотація. У статті обґрунтовано комплекс напрямків удосконалення фінансової політики України, орієнтованих на зростання обсягів інвестиційних ресурсів в економіці. Розроблені рекомендації поєднують заходи в сфері фінансово-кредитної, бюджетної, податкової політики та удосконалення відносин між кредиторами і боржниками. За кожною пропозицією передбачені недоліки та ризики, які можуть виникнути внаслідок адаптації суб'єктів господарювання, та заходи щодо їхньої нейтралізації.

Ключові слова: амортизація, заощадження, інвестиційні ресурси, іноземна валюта, криза неплатежів, споживче кредитування, фінансова політика.

К. Е. Лавров, соискатель

**ПУТИ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ФИНАНСОВОЙ ПОЛИТИКИ УКРАИНЫ В НАПРАВЛЕНИИ
НАРАЩИВАНИЯ ОБЪЕМОВ ИНВЕСТИЦИОННЫХ РЕСУРСОВ**

Аннотация. В статье обоснован комплекс направлений совершенствования финансовой политики Украины, ориентированных на рост объемов инвестиционных ресурсов в экономике. Разработанные рекомендации объединяют мероприятия в сфере финансово-кредитной, бюджетной, налоговой политики и совершенствования отношений между кредиторами и должниками. По каждому предложению предусмотрены недостатки и риски, которые могут возникнуть вследствие адаптации субъектов хозяйствования, и меры по их нейтрализации.

Ключевые слова: амортизация, сбережения, инвестиционные ресурсы, иностранная валюта, кризис неплатежей, потребительское кредитование, финансовая политика.

K. Ye. Lavrov, candidate of sciences degree seeker

**WAYS TO IMPROVE FINANCIAL POLICY OF UKRAINE IN THE DIRECTION OF INCREASE OF
VOLUME OF INVESTMENT RESOURCES**

Abstract. The complex of ways to improve the financial policy of Ukraine oriented on growth of investment resources in the economy are grounded in the article. The worked out recommendations unite the activities in the field of finance and credit, budget, tax policy and improving the relations between creditors and debtors. Disadvantages and risks are provided for each proposal which may arise due to the adaptation of business entities, and measures to neutralize them.

Keywords: depreciation, savings, investment resources, foreign currency payments, crisis of non-payments, consumer loans, financial policy.

Актуальність теми дослідження. Проблему активізації інвестиційної діяльності в Україні без перебільшення можна вважати ключовою не тільки в економічному, але навіть і в політичному аспекті. В сучасному глобалізованому світі лише економічно сильна держава може претендувати на відносну незалежність політичних рішень. Тенденція ж до перетворення вітчизняної економіки на сировинний придаток та ринок збуту для розвинених держав, що спостерігається останніми десятиліттями та констатується багатьма науковцями, аж ніяк не відповідає потребам розвитку економіки та забезпечення політичного суверенітету. Протидія названій тенденції можлива лише за умови розвитку в Україні виробництва продукції, конкурентоспроможної на вітчизняному та світовому ринках, що у свою чергу потребує активізації інвестиційної діяльності.

Постановка проблеми. Фінансова політика держави як домінанта, котра визначає переваги суб'єктів господарювання та населення щодо створення та використання вартості, безперечно є

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

визначальним чинником активізації інвестиційного процесу в країні. Результати проведеного автором аналізу дозволили виявити резерви залучення інвестиційних ресурсів у вітчизняну економіку та недоліки фінансової політики української держави, котрі гальмують даний процес. Тож без перебільшення можемо зазначити, що удосконалення фінансової політики в напрямку стимулювання інвестиційної діяльності є першочерговим завданням української держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Визначена наукова проблема досить тривалий час є предметом інтересу чисельної плеяди науковців, зокрема Водянова А. [1], Кризької Р. Ю. [2], Лепейко Т. І. та Шемаєва В. В. [3], Нгуєна В. Ф. [4]. Слід однак відзначити, що названі автори намагаються охопити весь інвестиційний процес одразу, пропонувані заходи фінансової політики здебільшого орієнтовані на активізацію інвестиційного процесу в цілому, в той час як дійсно дієвий комплекс заходів, на нашу думку, повинен бути диференційованим для різних його стадій. Дане міркування випливає з неідентичності суб'єктів, котрі надають інвестиційні ресурси та забезпечують їхнє освоєння. Для дійсної активізації інвестиційного процесу необхідна достатня активність і тих і інших, але методи її стимулювання повинні бути диференційованими з огляду на відмінність цільових орієнтирів та вимог інвесторів та підприємців.

Метою даної статті є обґрунтування комплексу заходів фінансової політики, орієнтованих на забезпечення притоку інвестиційних ресурсів в економіку України та реалізацію внутрішніх резервів їхнього збільшення.

Виклад матеріалу. Проблема обґрунтування рекомендацій щодо удосконалення фінансової політики стимулювання інвестиційної діяльності України є надзвичайно багатоаспектною та складною, що вимагає найбільш виваженого підходу до її вирішення. Оскільки фінансова політика держави за своєю сутністю полягає у здійсненні впливу на прийняття рішень суб'єктами господарювання та населенням щодо залучення, розподілу та перерозподілу вартості, передусім необхідно враховувати її інтерактивний характер. Оскільки повноваження щодо прийняття фінансового рішення в остаточному підсумку залишаються у суб'єктів господарювання та населення, при обґрунтуванні засобів удосконалення фінансової політики необхідно максимально широко враховувати варіанти та способи спротиву названих суб'єктів нав'язуваному державою рішення.

Першочергову увагу в процесі обґрунтування напрямків удосконалення фінансової політики, на нашу думку, варто приділити комплексу заходів, спрямованих на реалізацію внутрішніх для вітчизняної економіки резервів фінансування інвестицій. До складу останніх слід віднести значні обсяги готівкової національної та іноземної валюти, накопичені населенням, спрямування близько третини коштів, акумульованих банками, на споживче кредитування та несуттєве кредитування економіки Національним банком.

Готівкові накопичення населення у національній та іноземній валютах є негативним явищем для розвитку економіки. Вони є матеріальним відображенням недоспоживання. Накопичення скарбів у вигляді готівкових грошей зумовлює гальмування економічного зростання або навіть скорочення виробництва. Даний ефект може бути нівельований в разі передачі заощаджень фінансовим посередникам, котрі опосередковують їхнє ефективне використання іншими виробниками на той час, коли його не може забезпечити власник ресурсів.

Екстраполюючи наведені висновки на реалії вітчизняної економіки, слід вказати на необхідність скерування максимально можливої частини заощадженої населенням готівкової національної та іноземної валют до банківської системи. Її передача в розпорядження фінансових посередників дозволить суттєво розширити обсяги інвестиційних ресурсів вітчизняної економіки. Крім того, доцільність функціонування ринку готівкової іноземної валюти, яке призвело до її накопичення в населення у обсязі 6% від ресурсів усіх комерційних банків країни, є досить сумнівною, адже ставить під загрозу ефективність та незалежність фінансової політики України. Мовчазна згода держави на обороти грошових одиниць, що не є законними платіжними засобами, у таких суттєвих обсягах, м'яко кажучи, є не зовсім логічною, адже лише створює ґрунт для порушень законодавства та зловживань.

З метою ліквідації названих негативних проявів функціонування ринку готівкової іноземної валюти необхідною є повна заборона будь-яких операцій з готівкою в іноземній валюті. Практична реалізація даної пропозиції повинна здійснюватися шляхом створення системи заохочень та санкцій, що сприяла б перетворенню власників готівкової валюти на інвесторів. Дійсна ліквідація ринку готівкової

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

іноземної валюти стане можливою лише за умови дотримання ряду обмежень: трансформація готівкових валютних заощаджень населення у банківські вклади повинна відбуватися у максимально зручний та дешевий спосіб, надійність валютних вкладів має бути бездоганною, а процедура отримання готівки у разі виїзду за кордон максимально простою та швидкою. З іншого боку, валютні цінності осіб, котрі проігнорують зміни законодавства, повинні підлягати конфіскації.

Розраховувати на швидку позитивну реакцію з боку населення не доводиться, тому їхнє впровадження повинне бути поетапним та тривати не менше двох років.

Готівкові заощадження у національній валюті так само непродуктивні з точки зору стимулювання розвитку економіки та можуть вважатися резервом інвестиційних ресурсів. В Україні сума готівки поза банками на кінець 2013 року становила 238 млрд грн [5], що становить майже половину ресурсів комерційних банків. Проте на відміну від попереднього випадку, грошові заощадження у готівковій національній валюті мають деякі особливості. По-перше, національна валюта є законним платіжним засобом і певна кількість готівки просто необхідна для обслуговування обороту. По-друге, стимулювання спрямування відповідних заощаджень у фінансову сферу може бути пов'язане лише із заохочувальними діями, застосування санкцій за зберігання національної валюти, навіть у великих обсягах, було б щонайменше абсурдним. По-третє, додатковим засобом вилучення урядом вартості заощаджень у національній валюті є емісія з наступною інфляцією.

Кошти, спрямовані у сферу споживчого кредитування, також вилучаються зі складу інвестиційних ресурсів. Основним фактором, котрий визначає прагнення фінансових посередників до кредитування споживчих потреб населення, є його висока прибутковість. За даними НБУ, середній рівень відсотка за кредитами, наданими домогосподарствам, останніми роками був удвічі вищим, ніж за кредитами нефінансовим корпораціям, та зріс від рівня 25,2% у 2010 році до 27,3% у 2013 році [5]. Важливо відзначити, що „маховик” споживчого кредитування, який дещо призупинився у 2009 році, знову набирає обертів. У 2013 році, незважаючи на зростання відсоткової ставки, обсяг виданих за рік споживчих кредитів становив 134 млрд грн проти 58 млрд грн у 2010 році. В арсеналі держави основними засобами боротьби з надмірною зацікавленістю банків у споживчому кредитуванні є індикативне регулювання та оподаткування.

Як уже зазначалося, серед банківських нормативів в Україні відсутні такі, що регулювали б співвідношення розподілу ними коштів на фінансування потреб інвестиційного та споживчого характеру. Тому доцільним вважаємо введення нормативу максимальної частки споживчих кредитів у структурі активів банку.

Індикативне регулювання, маючи ряд переваг, є все-таки засобом адміністративного характеру і не може в повній мірі враховувати специфіку діяльності кожної конкретної установи, додаткові або навіть альтернативні заходи можна пропонувати у сфері оподаткування фінансового результату банку. Варто забезпечити більш тісний зв'язок між агресивністю банку на ринку кредитування споживчих потреб та його фінансовим результатом. Зокрема, доцільно розмежовувати резерви втрат за кредитними операціями з кредитування фізичних та юридичних осіб. Причому важливо, щоб до кредитів фізичним особам прирівнювалися кредити, надані юридичним особам, суттєва частка активів яких представлена заборгованістю населення.

Досить тривалий час в українському суспільному житті жваво обговорювалася проблема залучення іноземних інвестицій. Вона була об'єктом уваги науковців, урядових програм та у популістсько-вульгаризованому вигляді доносилася до пересічних громадян. Останніми роками інтерес до неї помітно знизився, очевидно з причини поступового усвідомлення того факту, що іноземні інвестиції в тому вигляді, в якому їх розуміли більшість зацікавлених осіб, не просто прийшли в Україну незалежно від зусиль уряду, а ще й не принесли очікуваних позитивних наслідків. Дана теза підтверджується науковими дослідженнями [6] та змушує по-новому підійти до розуміння проблеми іноземного інвестування у вітчизняну економіку. Важливо змінити контекст стимулювання іноземного інвестування з „залучення іноземного інвестора” на „залучення іноземного капіталу”. Більш корисним для вітчизняної економіки була б не передача існуючих підприємств в управління іноземцями, а створення ними нових виробництв, тобто заснування підприємств „з нуля”. З приводу засобів стимулювання даного процесу серед науковців та практиків відсутня єдина точка зору. С. Захарін зазначає, що законодавствами розвинутих країн загалом не передбачене створення спеціальних сприятливих умов

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

для іноземних інвесторів, натомість широкі преференції надаються іноземним інвесторам законодавствами країн, що розвиваються [7]. В сучасних умовах недоцільність створення спеціальних умов для іноземних інвесторів обґрунтовується не тільки потребою у забезпеченні найбільшої ефективності виробничої та збутової діяльності усіх підприємств, але і небувалим розвитком телекомунікаційних технологій, який надає нового змісту твердженню про те, що крупний капітал не знає кордонів.

На нашу думку, необхідним засобом стимулювання діяльності іноземців щодо створення і розвитку підприємств на території України є вирішення проблеми їхньої взаємодії з вітчизняними державними органами. Бюрократизація, непрозорість та корумпованість процесу взаємодії підприємств з контролюючими структурами, місцевими та державними органами влади є загальноновизнаним фактом. Дані особливості вітчизняного бізнес-середовища не є непереборними для підприємств, але викликають надмірні труднощі, котрі незвичні та незрозумілі для іноземних інвесторів. Спрощення умов діяльності осіб, котрі мають бажання створювати та розвивати бізнес в Україні, можливе за рахунок створення державного органу, що діяв би в інтересах іноземців та комбінував послуги з юридичного супроводу із забезпеченням безпосереднього зв'язку інвесторів з керівництвом центральних та місцевих органів влади.

Залучення іноземного капіталу в діяльність підприємств, які вже функціонують в Україні, більш доцільне за рахунок боргового фінансування. Причому в даному випадку важлива активність держави. З метою активізації боргового фінансування вітчизняної економіки за рахунок іноземного капіталу доцільно впровадити вже розроблений вітчизняними науковцями комплекс заходів щодо створення Державного інноваційно-інвестиційного фонду України, котрий, комбінуючи достатній рівень доходності та державні гарантії за власними цінними паперами, залучав би кошти іноземних портфельних інвесторів та спрямовував їх на розвиток пріоритетних галузей економіки [6, с. 141-142].

Досі практично незадіяним резервом нарощення обсягу інвестиційних ресурсів в Україні залишається емісія. З огляду на це, актуалізується розробка та практичне впровадження програм кредитування інвестиційних витрат підприємств України за рахунок емісійних коштів.

Резервом зростання можливостей фінансування інвестиційних витрат суб'єктів господарювання є також поліпшення якості їхніх власних фондів. Передусім в даному контексті слід згадати амортизаційний фонд. Інфляція, котра є перманентним явищем сучасної економічної дійсності, за умови неадекватного врахування в процесі перенесення вартості основних засобів на вартість продукції призводить до штучного і досить суттєвого зниження інвестиційного потенціалу підприємства. З урахуванням вищеведеного, необхідним слід вважати надання підприємству можливості індексації залишкової вартості основних засобів та нематеріальних активів з урахуванням рівня інфляції, незалежно від його величини, для чого слід внести відповідні зміни в Податковий кодекс.

Крім того, загальною проблемою функціонування вітчизняних підприємств є криза неплатежів, що набула нечуваного розмаху (кредиторська заборгованість приблизно у 1,5 рази перевищує обсяг ВВП). Вважаємо, що вирішення даної проблеми можливе лише за рахунок комбінації заходів з підвищення доступності кредитних коштів за умови одночасного підвищення рівня відповідальності боржника, спрощення судової процедури стягнення боргу та скорочення терміну позовної давності за ним. Обґрунтовані вище заходи систематизовані у вигляді таблиці 1.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Слід відзначити, що весь комплекс обґрунтованих та систематизованих у табл. 1 заходів носить характер тактичних дій, що переважно спрямовані на протидію існуючим негативним тенденціям та деструктивним явищам вітчизняного середовища здійснення інвестиційної діяльності із загальним ухилом до нарощення обсягу інвестиційних ресурсів, доступних вітчизняним підприємствам.

Одночасно не можна забувати і про стратегічні довгострокові орієнтири фінансової політики з приводу формування інвестиційних ресурсів, адже навіть найуспішніша реалізація найбільш оптимального тактичного плану за відсутності стратегічного мислення дасть лише короточасний ефект. Основними стратегічними орієнтирами у площині формування інвестиційних ресурсів для України повинні бути створення нормального бізнес-середовища, що сприятиме зацікавленості іноземних інвесторів, та комбінація заходів щодо підвищення рівня доходів населення та зниження податкового навантаження на них, що сприятиме формуванню внутрішніх інвестиційних ресурсів.

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

Таблиця 1

Заходи фінансової політики, спрямовані на нарощення обсягів інвестиційних ресурсів в економіці України

Зміст заходу	Спрямованість на інтереси суб'єктів інвестиційної діяльності	Термін реалізації	Характер та термін настання очікуваного результату	Недоліки та ризики	
				зміст	засоби протидії
1	2	3	4	5	6
Заборона на здійснення операцій з готівковою іноземною валютою	Перетворення власників готівкової іноземної валюти на інвесторів через розуміння невідповідності та ризиковості готівкових валютних заощаджень	Протягом 2-3 років	Концентрація переважної частини валютних заощаджень населення в банківській системі протягом 5 років та відповідне зростання обсягу інвестиційних ресурсів	Спротив населення через недовіру до держави та банків Розвиток чорного ринку готівкової валюти	Поетапне впровадження: - забезпечення надійності та зручності валютних вкладів; - запровадження санкцій за зберігання та здійснення операцій з готівковою іноземною валютою
Скорочення частки готівки у складі грошової маси	Заохочення населення до перетворення готівкових накопичень на інвестиційні ресурси через розуміння власної вигоди	Протягом 2-3 років	Концентрація значної частини готівкових заощаджень в банківській системі протягом 5 років та відповідне зростання обсягу інвестиційних ресурсів	Спротив населення через потребу обслуговування платежів	Стимулювання розвитку системи безготівкових розрахунків
Запровадження нормативу частки споживчих кредитів у активах банку та підвищення податкового тиску на відповідний прибуток банку	Зниження прибутковості споживчого кредитування для банків та відповідне підвищення інтересу до кредитування виробництва	До року	Одразу після впровадження, ресурси, що спрямовувалися банками в сферу споживчого кредиту „шукатимуть місця” у виробничій сфері	Спротив населення через недовіру до держави та банків	Комбінація відносно високої доходності вкладів та зручності управління ними із інфляційним тиском
Створення державного органу, котрий представляв би інтереси іноземних інвесторів	Спрощення діяльності іноземців щодо вкладення інвестицій в Україні та розвитку бізнесу	До року	Через 2-3 роки після створення слід очікувати суттєвого зростання інтересу до України з боку іноземних представників малого та середнього бізнесу	Застосування установи в якості „буфера” в процесі задоволення обтяжливих для бізнесу корупційних прагнень влади	Прирівнювання надання банками кредитів юридичним особам, суттєву частку активів яких становить заборгованість фізичних осіб (крім підприємців), до споживчого кредитування Залучення до роботи з іноземними інвесторами незалежних юристів на договірних та платних умовах з метою формування у них особистої зацікавленості в якнайкращому дотриманні інтересів клієнта

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

Продовження таблиці 1

6					
1	2	3	4	5	6
Створення Державного інноваційно-інвестиційного фонду України	Стимулювання інтересу портфельних інвесторів до вкладення коштів в українську економіку шляхом гарантування державою зобов'язань фонду	До 2 років	Через 3-4 роки слід очікувати накопичення фондом суттєвого обсягу інвестиційних ресурсів іноземного та вітчизняного походження	Нецільове використання та розкрадання коштів фонду	Залучення до управління коштами фонду представників з числа іноземних вкладників Забезпечення відкритості інформації про напрямки використання коштів та активи фонду
Спрямування емісійних коштів в інвестиційну сферу через державні програми	Перебрання державою функції інвестора на себе	3 початку наступного бюджетного року	Виникнення додаткових інвестиційних ресурсів знаходиться повністю під контролем держави	Неповне фінансування Розкрадання коштів Неефективність бюджетних витрат	Управління програмними коштами комітетом з представників органу, відповідального за реалізацію програми, НБУ та ДКСУ з особистою відповідальністю відповідно за рівень освоєння коштів програми, достатність її фінансування, та результати Концентрація програм на імпортозаміщуючих та високотехнологічних виробництвах
Надання підприємствам права індексації залишкової вартості основних засобів та нематеріальних активів з урахуванням рівня інфляції	Приведення у відповідність дійсності процесу перенесення вартості необоротних активів на вартість продукції, спрощення процесу оновлення виробничої бази підприємств	3 початку наступного бюджетного року	Усунення практики оподаткування інвестиційних потреб підприємств (одразу після запровадження), зростання можливостей самофінансування їх інвестиційних потреб (починаючи з наступного після запровадження року)	Зниження надходжень до бюджету від податку на прибуток підприємств	Пошук альтернативних шляхів наповнення бюджету
Спрощення процедури стягнення боргу з одночасним підвищенням відповідальності кредитора	Забезпечення свідомого та сумлінного ставлення до використання власних та боргових ресурсів	Протягом 3 років	Формування нормального бізнес-середовища, в якому сила договірних відносин є безсумнівною, а кредитори відчують відповідальність за стан боржників (в міру спровадження)	Банкрутство багатьох нині діючих підприємств	Поетапне впровадження, що полягатиме у поступовому скороченні терміну позовної давності за зобов'язаннями та спрощенні судової процедури стягнення боргу.

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

Література

1. Водянов А. Дилемма инвестиционной стратегии государства / А. Водянов // Российский экономический журнал. – 1997. – №10. – С. 12-20.
2. Кризська Р. Ю. Методи державного стимулювання інвестиційно-інноваційних процесів: зарубіжний досвід та вітчизняна практика господарювання / Р. Ю. Кризська // Інвестиції: практика та досвід. – 2010. – №8. – С. 82-85.
3. Лепейко Т. І. Проблеми встановлення довгострокових відносин підприємства з інвесторами, власниками і фінансовими інститутами / Т. І. Лепейко, В. В. Шемаєв // Фінанси України. – 2006. – №11. – С. 104-111.
4. Нгуен В. Ф. Эффективное взаимодействие государства и предпринимательского сектора как фактор улучшения национального инвестиционного климата / В. Ф. Нгуен // Економічний часопис – XXI. – 2010. – №5-6. – С. 24-27.
5. Статистичний бюлетень Національного банку України [Електронний ресурс] / Національний банк України. - Режим доступу: http://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=71195
6. Абакуменко О. В. Регулювання процесів злиття і поглинання в контексті економічної безпеки України: монографія / О. В. Абакуменко, М. В. Литовченко. – Чернівці: Десна, 2013. – 224 с.
7. Захарін С. Оптимізація форм і методів державного регулювання іноземного інвестування / С. Захарін // Економіка України. – 2001. – №4. – С. 40-44.

References

1. Vodyanov, A. (1997). Dilemma investitsionnoy strategii gosudarstva [The dilemma of the investment strategy of the State]. *Rossiyskiy ekonomicheskiy zhurnal – Russian Economic Journal*, 10, 12-20 [in Russian].
2. Kryzskaya, R. Yu. (2010). Metody derzhavnoho stymulivannia investytsiino-innovatsiinykh protsesiv: zarubizhnyi dosvid ta vitchyzniana praktyka hospodariuvannia [Methods of state stimulation of investment and innovation processes: international experience and national practice management]. *Investytsii: praktyka ta dosvid - Investment: Practice and Experience*, 8, 82-85 [in Ukrainian].
3. Lepeiko, T. I., & Shemaiev, V. V. (2006). Problemy vstanovlennia dovhostrokovykh vidnosyn pidpriemstva z investoramy, vlasnykamy i finansovymy instytutamy [The problems of establishment long-term relationships with investors, company owners and financial institutions]. *Finansy Ukrainy – Finance of Ukraine*, 11, 104-111 [in Ukrainian].
4. Nguen, V. F. (2010). Effectivnoye vzaimodeystviye gosudarstva i predprinimatelskogo sektora kak factor uluchsheniya natsionalnogo investitsionnogo klimata [Effective cooperation between the state and the business sector as a factor in improving the national investment climate]. *Ekonomichnyi chasopys-XXI - Economic Journal – XXI*, 5-6, 24-27 [in Russian].
5. National Bank of Ukraine. (n.d.). *Statystychnyi biuleten Natsionalnogo banku Ukrainy [Statistic Bulletin of the National Bank of Ukraine]*. Retrieved from http://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=71195 [in Ukrainian].
6. Abakumenko, O. V., & Lytovchenko, M. V. (2013). *Rehulivannia protsesiv zlyttia i pohlynannia v konteksti ekonomichnoi bezpeky Ukrainy: monohrafiia [Regulation of mergers and acquisitions in the context of the economic security of Ukraine: monograph]*. Chernihiv: Desna [in Ukrainian].
7. Zakharin, S. (2001). Optymizatsiia form i metodiv derzhavnoho regulivannia inozemnoho investuvannia [Optimization of forms and methods of state regulation of foreign investment]. *Ekonomika Ukrainy – Economy of Ukraine*, 4, 40-44 [in Ukrainian].

Надійшла 03.03.2014